

ФАЛСАФА ВА ҲУҚУҚ

ИЛМИЙ - НАЗАРИЙ, МАЪНАВИЙ - МАЪРИФИЙ ЖУРНАЛ

4

2010

FALSAFA va HUQUQ
ФИЛОСОФИЯ и ПРАВО
PHILOSOPHY and LAW

ФАЛСАФА ва ҲУҚУҚ

Илмий-назарий, маънавий-маърифий журнал

4-сон (31)/2010

Bosh muharrir:

Rustam
RO'ZIYEV

Tahrir hay'ati:

Saidahror
G'ULOMOV
Azamat ZIYO
Hojakbar
RAHMONQULOV
Said
SHERMUHAMEDOV
Qiyomiddin
NAZAROV
Xotima
SHAYXOVA
Mirinoy
FAYZIYEV
Suvon
NAJIBIDDINOV
Shavkat
HAITOV

Mas'ul muharrir:

Karim
NORMATOV

Tahririyat:
Qo'chqor
XONAZAROV

Anvar
SHARIPOV

Ulug'bek
MAMADALIYEV

2011 ЙИЛ – КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ

ТАДБИРКОРЛИК ЙИЛИ

Ҳар қайси янги йилга жамаътимиз, бутун эл-юртимизнинг фикру зикри ва интилишиларини бирлаштирадиган, янги куч-қувват бағишлайдиган ном берив, шу асосда қўлга киритган ютуқ ва марраларимиз мисолида яққол кўришимиз мумкин.

Мамлакатимизнинг иқтисодий-ижтимоий тараққиётини янги, янада юксак босқичга кўтариши мақсадида мен кириб келаётган 2011 йилни мамлакатимизда “Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили” деб эълон қилишини таклиф этаман.

Тадбиркорлик ҳақида гапиргандა, биз авваламбор, хусусий тадбиркорликни ўзимизга тасаввур қиласми. Айтиши керакки, юртимиз тарихида тадбиркорлик қадим замонлардан буён алоҳида ўрин тутиб келади. Ота-бобаларимизнинг ўз ери, ўз мулки, ўз касбу хунарига эга бўлиш, омилкорлик билан иши юритиши, тадбиркор ва ишбилармон инсонларни қадрлаш борасидаги анъаналари ҳақида кўп гапириши мумкин.

Ислом КАРИМОВ

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академияси И.Мўминов номидаги
Фалсафа ва ҳуқуқ институти ҳамда
Ўзбекистон Файласуфлари миллий жамиити

Мақолалар ўзбек, рус ва инглиз тилларида, лотин ва кирилл ёзувида чоп этилади.

Мақолаларда келтирилган иқтибослар, далиллар, рақамлар ва маълумотларнинг аниқлиги учун муаллиф жавоб гардир.

Журналдан кўчириб йосилганда, манбалар кўрсатилиши шарт.

Bosishga 30.12.2010 yilda ruxsat etildi.

Qog'oz bichimi: 60x84 1/8.

Tiraji 250. Bahosi kelishilgan narxda.

Falsafa va huquq instituti rizografida bosildi.

Buyurtma: № 230

Tahririyat manzili: 100170 Toshkent.

I.Mo'minov ko'chasi, 9-uy.

Falsafa va huquq instituti.

Indeks 938, H/R: 20203000100125171005,

MFO: 00423, IPOTEKA bank Mehnat filiali

STIR: 200541073, OKONX: 95110

Tel: 269-18-13; 262-97-41; Faks: 262-38-87

Texnik muharrir:

Sohibjon USMONOV

«Falsafa va huquq»
jurnali O'zbekiston
Matbuot va
axborot agentligi
tomonidan
2007-yil 20-martda
235-sonli
guvohnoma bilan
ro'yxatga olingan.

ЁШЛАРНИНГ МАЬНАВИЙ МЕРОСДАН ФОЙДАЛАНИШДАГИ БАЪЗИ ОМИЛЛАРИ ХУСУСИДА

Хосият ШИХОВА –

Республика миллий ғоя ва мафкура илмий-
амалий маркази тадқиқотчиги

Ёшларимизнинг маънавий эҳтиёжини ривож- лантириш ва тарбиялаш – давлат сиёсати дара- жасига кўтарилиди.

Президент Ислом Каримов-нинг “Юксак маънавият – енгилмас куч” китоби мисолида бу жараённи кузатамиз: “**Биз ҳалқимизнинг дунёда хеч кимдан кам бўлмаслиги, фарзандларимизнинг биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта баҳтили бўлиб яшashi учун бор куч ва имкониятларимизни сафарбар этаётган эканмиз, бу борада маънавий тарбия масаласи, хеч шубҳасиз, бекиёс аҳамият касб этади. Агар биз бу масалада ҳушёрлик ва сезигирлигимизни, қатъят ва масъулиятимизни йўқотсан, бу ўта муҳим ишни ўз ҳолига, ўзибўларчиликка ташлаб кўядиган бўлсан, мұқаддас қадриятларимизга йўргилган ва улардан озиқланган маънавиятимиздан, тарихий хотирамиздан айрилиб, охир-оқибатда ўзимиз интилган умумбашарий таракқиёт йўлидан четга чиқиб колишимиз мумкин**”¹. Маънавият ўзининг чукур ижтимоий педагогик заминига эга. Буюк файласуф Сукротнинг фикрича, “аввал маънавий-рухий оламни ўзgartiriш зарур, кейин ҳаётни, ташқи дунёни ўзgartiriш мақсадга мувофиқ-

дир”². Шу ўринда “Авесто”нинг туб маъно-моҳиятини белгилаб берадиган учлик – “Эзгу фикр, эзгу сўз, эзгу амал” деган тамойилни оладиган бўлсан, унда ҳозирги замон ёшларининг маънавий тарбияси учун ҳам беҳад ибратли бўлган сабоқлар борлигини кўриш мумкин. “Авесто”да борлиқнинг яхлитлиги ва инсон ҳаётининг табиат билан уйғулиги масаласи ёшларнинг шаклланаётган руҳий оламига чамбарчас боғлиқ ҳолда кўрсатилганилиги ижтимоий педагогика учун жуда қимматлидир.

Жамият маънавиятининг заифлашуви тарбиявий-мафкуравий ишларнинг сусайиши натижасида содир бўлади ва унда ижтимоий-маънавий бўшлини вужудга келтиради. Бу эса ўз навбатида миллий маънавият анъаналарининг заифлашувида намоён бўлади. Бундай ҳолатда жамиятда муносабатлар тизими бузилиб, бегоналашуви юзага келади. Яъни, бегоналашувга йўл кўйилган жамиятда хеч бир соҳада силжиш бўлмайди. Энг хавфлиси авлодларнинг умумий қадриятлари поймол бўлади. Натижада бундай заминда туғилиб вояга етган ин-

¹ Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Т.: Маънавият, 2008. - 4-б.

² Назаров К. Билиш фалсафаси. – Т.: Университет, 2005. - 32-б.

сон манқуртга айланади. Оқибатда жамиятни ҳалокат ёқасига олиб борувчи асосий омил бўлиб майдонга чиқиши мумкин.

Таъкидлаш жоизки, маънавий тарбияни қиёсий ўрганиш бугунги кун учун улкан аҳамият касб этади. Шу маънода Япония тажрибаси дикқатга сазовордир. Японияда шахс тарбияси ахлоқий тарбия тизими доирасида амалга оширилади. Расмий хужжатларда ахлоқий тарбия тизими – “характерни шакллантиришга йўналтирилган таълим”, “давлат учун мақбул ахлоқий сифатларни тарбиялашга қаратилган фаолият”, “фуқаронинг ахлоқий асосларини тарбиялаш” маъноларида тушунилади. Аслида бу миллий тарбия тизими вазифасини ўтайди. Ундан қурдатли мағкуравий таъсир воситаси сифатида ҳам фойдаланилади. Шу сабабли ахлоқий тарбия тамойиллари давлат сиёсати тамойиллари сифатида қабул қилинган¹.

Шу ўринда савол туғилади. Хўш, давлат япон кишисида қандай маънавиятни қарор топтиришга ҳаракат қиласди? **Аслида меҳнатсеварлик, интизомлилик ва жамоавийлик япон миллий характерига хос ҳусусиятлар саналади.** Бироқ, давлат бу билан қаноатланмай, ўз фуқароларида ушбу сифатларни мустаҳкамлаш ва кучайтириш вазифасини маорифга юклайди. Натижада мактабларда гурухий бирдамлик ва жамоавийликни тарбиялашга алоҳида эътибор қаратилади. Бунда жамоанинг ютуғи ҳам, мағлубияти ҳам гуруҳнинг ҳар битта аъзосига боғлиқ эканлиги ҳақидаги ғоясингдирилади. Муҳими ёшлар-

дан умумий ишда ўз ролини аниқ билиш ва шунга яраша масъулиятни ҳис қилиш талаб этилади. Бундай тарбия кўрган шахс жамоа муаммоларини ўзининг шахсий муаммолари сифатида қабул қиласди. Олимларнинг фикрича, айнан шундай гурухий бирдамлик (“айдагарсюги”) туфайли мамлакат мисли кўрилмаган иқтисодий ютуқларга эришди!

Ўзбекистон олий таълим муассасалари маънавий-маърифий ишлар тизими олдиди турган тарбиявий вазифалар туркумига – талабаларда мустақиллик, миллий ғоя асосида ватанпарварлик ва миллий ифтихор туйгуларини шакллантириш; ғоя ва мағкура тушунчалари, моҳияти, шакллари ва кўринишларини тушунтириш; улар онги ва қалби учун кураш; уларни ёт, бузғунчи ғоялардан ҳимоя қилиш; миллий истиқлол мағкурасининг моҳияти ва асосий тамойиллари негизида яшаш ва меҳнат килишга ўргатиши; Ўзбекистонда кечеётган демократик жараёнлар моҳиятини уқтириш; миллий урф-одатларимиз ва анъаналаримизга бўлган садоқат руҳини шакллантириш; юксак маънавият ва маърифатга доир кўнирма ҳамда малакаларни рӯёбга чиқариш; миллий ва умуминсоний қадриятлар уйгунлигини тақозо қилувчи таълимда илғор таълим, педагогик технологияларни эгаллаш ва ривожланган мамлакатлар даражасига эга бўлиш; динларнинг ахлоқий тамойилларидан тарбия жараёнида тўғри фойдаланиб, динлар ва дунёвий ҳаёт тушунчаларининг мутанносиблигини тушунтириш; ижодкорлик, эркин ва мустақил фикр юритишга ўргатиши;

қонунларга ҳурмат, барча жаҳаларда уларнинг тартиб-интизомга онгли равиша риоя этишини тарбиялаш – шулар жумласидандир.

Бундан икки йил олдин Ўзбекистон Республикасининг Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги “2008-2012 йилларда узлуксиз таълим тизимини мазмунан модернизациялаш ва таълим-тарбия самарадорлигини янги сифат даражасига кўтариш дастури”ни ишлаб чиқди. Дастурнинг мазмун-мөҳиятида янги ва долзарб педагогик вазифалар, талабаларнинг маънавий эҳтиёжларини шакллантириш, ривожлантириш ва қондиришда ахборот технологияларидан унумли фойдаланиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди. Жумладан, “замонавий ахборот ва коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда узлуксиз таълим тизими сифат кўрсаткичлари ўсишини таъминловчи ўкув жараёнини ташкил этишининг янги таълимий тамойиллари ва йўналишларини татбиқ этиш; сифатли таълим хизматини амалга оширишнинг ташкилий ва педагогик шарт-шароитларини таъминлаган ҳолда ўкувчи ёшларнинг жисмонан ва руҳан соғлигини, уларнинг ижтимоий, хукукий, маънавий ваколатларини, ўз-ўзини ривожлантириш ва намоён эта олиш имкониятларини кенгайтириш” узлуксиз таълим тизими мазмунини янгилашнинг асосий йўналишлари сифатида белгилаб берилди².

Хуллас, таълим тизимида маънавий меросдан фойдаланиш ёшлар тарбияси ва истиқболи учун муҳим омил бўлиб қолиши шак-шубҳасизdir.

¹ Япония: идеология, культура, литература. - М.: Наука, 1989. – С. 71.

² “2008-2012 йилларда узлуксиз таълим тизимини мазмунан модернизациялаш ва таълим-тарбия самарадорлигини янги сифат даражасига кўтариш дастури”. - Т.: Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги, 2008. 8-6.

МУНДАРИЖА

Мамлакатимизни модернизация қилиш йўлини изчил давом эттириш – тараққиётимизнинг муҳим омилидир	
Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганинг 18 йиллигига бағишиланган тантанали маросимдаги маърузаси	2
Huquq – mustaqillik demakdir	
Рустам РЎЗИЕВ. Суд-хукуқ тизими ислоҳотларининг муҳим йўналиши – шахс хукуки ва манфаатлари химоясини таъминлашдир	12
Эминжон ЭГАМБЕРДИЕВ. Фуқаролик ишлари бўйича судловлик турлари	15
Ботир САМАРХОДЖАЕВ. Комиссия шартномасининг хукукий тартибга солиниши	18
Азимжон ЭРГАШЕВ. Мажбурий суфурта қилиш шартномаси тушунчаси ва унинг ўзига хос хусусиятлари	24
Азамат АБЗАЛОВ. Мажбуриятда тарафларнинг ўзгариши ва моҳияти	27
Huquq: adolat va haqiqat mezonı	
Жамшид СУВОНҚУЛОВ. Ер ости бойликларини муҳофаза қилишнинг айrim хукукий масалалари	30
Мардонбек БОБОЖНОВ. Қайта сотиб олиш шартининг олди-сотди шартномаси (репо) обьекти	31
Салоҳиддин САҲАДДИНОВ. Тиббий йўсингидаги мажбуровлор чоралари қўлланиладиган шахснинг процессуал мақоми	34
Гульчехра ТАСТАНБЕКОВА. Хукуқ нормаларини шарҳлаш турлари	37
Мухидин МУСАЕВ. Жабрланувчи ва унинг жиноятни амалга ошириш механизмидаги мақоми....	40
Дильшод ИСРОИЛОВ. Терговчининг сўроққа тайёрланишининг тактик аҳамияти	42
Huquq falsafasi	
Азиза ФУЛОМОВА. Ипотека тамойиллари ва уларнинг фуқаролик хукуки тамойиллари билан алоқадорлиги	46
Xalqaro huquq	
Улуғбек ЭГАМБЕРДИЕВ. Банкрот корхоналарини реабилитация қилиш институтининг самарадорлиги ҳақидаги замонавий мунозаралар	48
Fan metodologiyasi tizammolari	
Фафур АБДУМАЖИДОВ. Адолат аксиомалари ва мантиқка асосланган исботлаш хусусида ...	50
Бердикул ТЎЙЧИЕВ. Фоялар фалсафаси (<i>Платон таълимоти таҳлили</i>)	53
Фаррух УСМОНОВ. Билиш жараёнида рационалликнинг ўрни	57
Сироҗиддин УСМОНОВ. “Юмшоқ куч” тушунчаси тўғрисида	59
Сайёра АРИФХАНОВА. Рационаллик турлари масаласига доир	62
Fan falsafasi	
Ойгул ШАРИПОВА. Ақл ва интуиция	65
Мунира ҚАҲАРОВА. Хукуқ фалсафасининг шаклланишига доир айrim масалалар	67
Barkamol avlod – kelajak tayanchi	
Шерзод АРАПОВ. Давлат имиджи ва унинг ёшлар онгида айнияти (Ўзбекистон Республикаси мисолида)	69
2011 yil – kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yili	
Умида ТЕМИРОВА. Тадбиркорлик фаолиятини ўрганишга оид назарий ёндашувларнинг аҳамияти	73
Inson va jamiyat	
Насиба КАМИЛОВА. ННТ фуқаролик жамиятининг асосий институтларидан бири сифатидаги таҳлилига доир	76
Улуғбек МАМАДАЛИЕВ. Миллий хукукий парадигманинг демократик давлат куришдаги ўрни ..	78
Хамида МУКСИМОВА. Ахборотлашган жамиятни ривожлантириш моделлари	80
Римма ЗАМИЛОВА. Қаҳрамонлик – ижтимоий фаолият тизимида	82
Kadrlar tayyorlash milliy dasturi – amalda	
Хосият ШИХОВА. Ёшларнинг маънавий меросдан фойдаланишдаги баъзи омиллари хусусида....	84
Наргизапошшо НИЗОМХОНОВА. Ўкувчиларни маънавий меросга хурмат руҳида тарбиялашда мактаб ва музейлар ҳамкорлиги	86
Аҳмадсултон САИДОВ. Талабаларда маънавий маданият фазилатларини тарбиялашнинг баъзи хусусиятлари	88

Философия науки	
Ойгул ШАРИПОВА. Разум и интуиция	65
Мунира КАХАРОВА. Некоторые вопросы формирования философии права	67
<i>Гармонично развитое поколение – опора будущего</i>	
Шерзод АРАПОВ. Имидж государства и его идентификация в сознании молодежи (на примере Республики Узбекистан)	69
2011 год – год малого бизнеса и частного предпринимательства	
Умида ТЕМИРОВА. Значение теоретических подходов к изучению предпринимательской деятельности	73
Человек и общество	
Насиба КАМИЛОВА. К анализу ННО как одного из основных институтов гражданского общества ..	76
Улугбек МАМАДАЛИЕВ. Место национально правовой парадигмы в строительстве демократического государства	78
Хамида МУКСИМОВА. Модели развития информационного общества	80
Римма ЗАМИЛОВА. Героическое в структуре социальной деятельности	82
Национальная программа по подготовке кадров – в действии	
Хосият ШИХОВА. О некоторых факторах использования молодожью духовного наследия	84
Наргизапошшо НИЗОМХОНОВА. Сотрудничество школ и музеев в воспитании учеников в духе уважения к духовному наследию	86
Ахмадсултон САИДОВ. Некоторые особенности воспитания у студентов духовной культуры ..	88
Татьяна АРБУЗОВА. Преемственность в формировании валеологических знаний у старших дошкольников и младших школьников	90
Азамат ХОЛИКОВ. Организация и управление правового образования	92
Высококвалифицированные кадры – решающая сила	
Шавкат ИСМОИЛОВ. Становление и развитие системы социально-правовой защиты работников органов внутренних дел	93
Мансуржон ИБОДУЛЛАЕВ. Методологические основы подготовки военных кадров к практике ...	96
Александр ДЕВЯТКИН. Военно-научные исследования как фактор повышения обороноспособности государства	98
Великое наследие предков – сокровищница философии и права	
Умид МАВЛЯНОВ. Некоторые размышления о произведении Али Сафи "Латоиф ут-тавоиф" ..	100
Фируз МУЗАФФАРОВ. Жизненный путь Абу Хамида Газали	103
Международная жизнь	
Шерзод МАЖИДОВ. Иммиграционная политика ЕС и становление общеевропейской идентичности: опыт для стран Центральной Азии	105
Жаҳонғир МАҲМУДОВ. Правовая природа сотрудничества государств в борьбе с транснациональной организованной преступностью	108
Фируз САФАЕВ. Аналитический обзор некоторых международных договоров Республики Узбекистан о борьбе с преступностью	111
Уткиржон КОДИРОВ. Международный опыт по урегулированию анклавных вопросов	114

CONTENTS

Consistent Continuation of a Course of Modernization of the Country Is the Determinant Factor of Our Development	
President Islam Karimov's Report at the Solemn Meeting Devoted to the 18th-Anniversary of the Constitution of the Republic of Uzbekistan	2
Law Means Independence	
Rustam RUZIEV. Guaranteeing the Protection of Human Rights and Interests as an Important Trend of the Legal System Reforming	12
Eminzhon EGAMBERDIEV. Types of Civil Trial Conviction in Civil Cases	15
Botir SAMARKHODZHAEV. Legal Regulation of the Contract of Commission Agency	18
Azimzhon ERGASHEV. The Concept and Specific Features of the Contract of Compulsory Insurance ...	24
Azamat ABZALOV. Change and Essence of the Parties of the Obligation	27
Law as a Measure of Justness and Verity	
Zhamshid SUVONKULOV. Some Legal Questions of Protection of Subsoil Assets	30

Mardonbek BOBOZHONOV. Objects of the Repurchase Agreement - Contract of Purchase and Sale with the Obligation of the Return Repayment - (repo)	31
Salokhiddin SAKHADDINOV. The Processual Status of a Person in the Context of Coercive Measures of Medical Nature	34
Gulchekhra TASTANBEKOVA. Legal Norms Interpretation Types	37
Mukhidin MUSAEV. The Aggrieved Person and His or Her Role in the Mechanism of Commission of a Crime	40
Dilshod ISROILOV. Tactical Significance of Preparation of the Investigation Officer to Interrogation ..	42
Philosophy of Law	
Aziza GULOMOVA. Mortgage Principles and Their Correlation with Principles of Civil Law	46
International law	
Ulugbek EGAMBERDIEV. Modern Debate Concerning the Efficiency of the Institute of Rehabilitation of the Insolvent Enterprises	48
Problems of Methodology of Science	
Gafur ABDUMAZHIDOV. On Axioms of Justness and logically relevant proofs	50
Berdikul TUICHIEV. Philosophy of the Idea (<i>Plato's Concept Analysis</i>)	53
Farrukh USMONOV. The Place of Rationalism in the Cognitive Process	57
Sorozhiddin USMONOV. On the Concept of "Soft Power"	59
Sayyora ARIFKHANOVA. On the Question of Rationality Types	62
Philosophy of Science	
Oigul SHARIPOVA. Reason and Intuition	65
Munira KAKHAROVA. Some Questions of Legal Philosophy Formation	67
Harmoniously Developed Generation Is the Mainstay of the Future	
Sherzod ARAPOV. Image of the State and its Identification in Minds of the Young People (by the Example of the Republic of Uzbekistan)	69
The Year 2011 Announced the Year of Small-Scale Business and Private Entrepreneurship	
Umida TEMIROVA. The Importance of Theoretical Approaches to Studying the Entrepreneurial Activity ..	73
Man and Society	
Nasiba KAMILOVA. On the Analysis of NGO as One of the Basic Institutes of Civil Society	76
Ulugbek MAMADALIEV. Place of National Legal Paradigm in the Building of a Democratic State ..	78
Khamida MUKSIMOVA. Models of Development of an Information-Oriented Society	80
Rimma ZAMILOVA. The Heroic Aspects in the Structure of Social Activity	82
The National Program on Professional Training Being in Effect	
Khosiyat SHIKHOVA. On Some Factors of the Usage of Intellectual Heritage by the Youth	84
Nargizaposhsho NIZOMKHONOVA. Cooperation of Schools and Museums in Education of Pupils in the Spirit of Reverence to the Intellectual and Cultural Heritage	86
Akhmadsulton SAIDOV. Some Features of Cultivating Love to Spiritual Culture to the Students....	88
Tatyana ARBUZOVA. Continuity in Valeological Knowledge Formation for the Senior Preschool Children and Schoolchildren of Lower Forms	90
Azamat KHOLIKOV. Organization and Management of Legal Education	92
Highly – Qualified Workforce Is the Decisive Force	
Shavkat ISMOILOV. Formation and Development of the System Social-Legal Protection of the Officers of Law-Enforcement Bodies	93
Mansurzhon IBODULLAEV. Methodological Bases of Preparation of Military Cadres to Practical Work	96
Alexander DEVYATKIN. Military-Scientific Research as the Factor of Increasing the Defensibility of a State	98
The Heritage of Great Ancestors Is a Treasury of Philosophy and Law	
Umid MAVLYANOV. Some Ideas about the Work "Latoif Ut-Tavoif" by Ali Safi	100
Firuz MUZAFFAROV. The Course of Life of Abu Khamid Gazali..	103
International Life	
Sherzod MAZHIDOV. The EU Immigration Policy and Formation of the All-European Identity: Experience for the Countries of Central Asia	105
Zhakhongir MAKHMUDOV. The Legal Nature of Cooperation of the States in Combatting against the Transnational Organized Criminal Activity	108
Firuz SAFAEV. Analytical Survey of Some International Contracts of the Republic of Uzbekistan on Combatting against Criminality	111
Utkirzhon KODIROV. International Experience on Settlement of Enclave Questions	114